

Ikastolen politika linguistikoaren analisi kritikoa*

Mikel Lasa

Gaiari mugak ezartzetik has nadin: implizituki edo explizituki ikastolek aplikatu duten politika linguistikoaren analisi kritiko bat egiten saiatuko naiz gaingiroz, berorien eskola populazioa osatzen duten haurren hizkuntz maila desberdina kontutan harturik; lortu diren ondorioetat mintzatuko naiz eta Euskal Herrian gaur egun dagoen demanda linguistikoaz. Ondorio gisa, gure egoerara egokituko liratekeen eskola elebidunen tipologia egiten saiatuko naiz.

Dena den gaiari heldu aurretik, beharrezko ikusten dut ikastolaren hazkunderi buruzko datu historiko kuantitatibo batzuk ematea, kokapen geografikoaz, zentruen dimentsioaz, e.a. Datu hauek, bere soiltasunean, begirale ernaiarentzat oso esanguratsuak gertatzen dira. Edonolaz nire gaiaren abiapuntu dira.

(*) Lan honen lehen emanaldia frantsesez agertu zen *Bulletin du Musée Basque*-n (85.z., 1979ko 3. hiruhilabetealdia), eta gero separata gisa. Izan, «Association pour la Création d'un Institut d'Etudes Basques» delakoak 1979ko apirilaren 17an eraturiko ekinaldiaren barnean emandako hitzaldia da jatorriz.

HAZKUNDE HISTORIKOA

— *Zentruen kopurua*

Taula 1

	1960	1965	1970	1975	1979
Araba	—	1	1	6	16
Gipuzkoa	3	17	61	71	72
Nafarroa	—	1	7	22	39
Bizkaia	—	10	31	45	64
Orotara	3	29	100	144	191

Gipuzkoa dator buru eta ondoren Bizkaia, normala denez, bi probintziok baitira euskara mintzaleen kopuru haundiena dutenak, abertzaleenak eta baita ere aberatsenak.

Hazkunde bizkorrena 1965 eta 1975 bitartean gertatzen da, hots, frankismoaren azken urteetan, diktaduraren kontrako borroka Euskal Herrian gorien zegoenean. Euskara eta euskal kultura borroka honetan arma bat gehiago ziren edo nahiago baduzue borrokaren frontetako bat. Garaipen giroan bizi ginen eta hortik zetorkigun esfortzu haundi hura egiteko behar genuen oldarra eta kemena. Datu hau ez da gutxiezkoa. Bestalde, hamarkada honetan burutzen da espainol estatuak historian zehar ezagutu izan duen garapen ekonomiko haundiena.

1975. urtetik aurrera ikastola berrien idekitzea makaldu egin da eta %10 ikasleen urteroko hazkunde neurria hazkunde begetatibo bati dagokio gehienbat. Honek ez du esan nahi haatik, eskola elebidun berriak idekitzeari dagokionez zapaldan geratu garenik: hurrengo urteetan, ikastolaz kanpo, eskola elebidunak ugaritu egingo dira sektore ofizial eta pribatu baitan, aurrerago aipatuko ditugun arrazoiengatik.

— *Ikasle kopura*

Taula 2

	1960	1964-65	1970-71	1974-75	1978-79
Araba	—	22	334	1200 ~	3500
Gipuzkoa	—	520	8181	20000 ~	30356
Nafarroa	—	—	765	2000 ~	3744
Bizkaia	—	54	2591	7800 ~	14920
Orotara	—	695	11871	31000 ~	52520

— *Zentruen haunditasuna* (zentruen banaketa ikasle kopuruari dagokionez)

Taula 3

<i>Ikasleak/ Zentruko</i>	<i>Araba</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Bizkaia</i>	<i>Orotara</i>
< 100	10	20	32	33	95
100-300	3	21	4	16	44
300-500	1	8	1	11	21
500-700		3	1	2	6
700-1000		7			7
> 1000	1	13	1	2	17

— *Ikasleen banaketa ikasketa mailari dagokionez*

Taula 4

	<i>Araba</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Bizkaia</i>	<i>Orotara</i>
Eskolaurrea	2.082	12.135	2.247	7.283	23.702
E.G.B. (6-13)	1.379	17.084	1.467	7.335	27.265
B.U.P. (14-17)	35	869	30	282	1.216
C.O.U. (18)		76			76
F.P. (13...)		92			92

Goiko datuotan oinarriturik ohar batzu egitera goaz:

1. Eskolaurre eta agian E.G.B.ko lehen bi urteetara mugatzen diren ikastolen kopuru handia nabarmena da. Honek esan

nahi du herri txiki askotan —hauetariko gehienak %100 euskaldun direlarik— euskarazko irakaskuntzak jarraipenik ez duela lehen mailan (Enseñanza Primaria). Herri txikiotan posible ez denez gero bi eskola mantentzea (bata ikastola eta bestea eskola estatala) eskola publikoak euskaratzeko plan zabal baten premia larria adierazten digu datu honek. Bestela, neurri batetan bederen, eginahal kontraesankorreen ari gara: eskualde euskaldunenetan ikasguntza guztia erdaraz egiten eta beste zenbait tokitan haur erdaldunak euskalduntze ahaleginetan. Euskararen mantenturako ezinbestekoa dirudi hutsune hau betetzeak, ikastolek bete ahal izan ezin dutena, arazo ekonomikoak direla medio.

2. Ikastola funtsean fenomeno urbano bat da, zeren eta berorren ikasleria osoa kontutan harturik, %75, 4.000-5.000 biztanletik gora dituzten herrietakoa, (probintzietako hiriburuak barne) baita. Ondorio gisa, esan daiteke ikastolen xede linguistikoa ez dela hizkuntzaren mantenu soilera mugatu, berreuskalduntze lana guttienez haren adinakoa baita.

Esan beharra dago, bigarren konstatapen hau anbigualente xamarra dela, zeren eta, alde batetik, mugimenduaren dinamika azpimarratzen badu ere, bestetik egoera linguistikoa errealaren eta eskolakoaren artean dagoen tartearen neurria puntu arriskutsu batetara heltzeko posibilitatea adierazten baitigu.

3. 1970etik aurrera ikastolak Irakaskuntza Obligatorioaren tar-te guziaz hartzen du (5 urtetik 13 bitartekoa) eta, astiro astiro, BUP, COU eta FPra hedatuz doa. Beraz, euskara ez da bakarrik Lehen Mailako irakaskuntzan erabiltzen (zeina, konbentzionalki, 11 urtera arte hedatzen baita), Bigarren Maila osoan ere bai. Ez dugu ahaztu behar Maila honetan, gaien edukin zientifikoa nahiko haundia dela eta gaiok erabiltzen duten hizkuntzaren formalismo maila oso desarrollatuta dagoela.

Ezaugarriok kontutan hartu behar dira ikastolen politika linguistikoa aztertu nahi bada. Eta aurrera jarraitu aurretik egin dezadan ohar hau: hizkuntza oso formalizatua darabilten gaiak euskaraz eman nahi izateak ez luke lilura gisa-

ko zerbaiten ondorioz hartutako erabakia izan behar, esate baterako: zientzia formalak euskaraz erabiltzeak, besterik gabe, hizkuntzaren normalizapena dakarrela uste izatea. Eta benetan zalantza dut ez ote garen uste honetan gehiegi lileratu. Susmoa dut eman ditugun zenbait urrats lasterregiak ez ote diren izan, besteak beste, batbatean eta indiskriminatuksi, gai zientifikoak Bigarren Mailako irakaskuntzan euskaraz eksklusiboki erabiliaz eta hau hizkuntzaren normalizapena abia berria zelarik. Bestalde, euskararen gaurko egoeran, mintzaira espontaneoak eta kultura orokorrak maneiatzen duen espresio moeta lantzeak premia haundiagoa duela gure haurrentzat. Aukeratu dugun bideak gure eskoletako programa akademikoak astundu eta zaildu besterik ez du egin, beste ekintza libreetarako (antzerki, elkarrizketa, jolas...) denborarik eta umorerik gabe gelditzeraino.

ESKOLA PUBLIKO ETA PRIVATUAK

Salbuespenak aparte, zentru elebidun gutxi aurki daiteke eskola publiko eta pribatuen artean. Egia da zenbait ikastetxe euskaraz gai bezala irakasten hasia dela, gehienetan ikaslea obligatu gabe eta ez sistematikoki. Bestalde irakasle elebidun eskasia haundia dago bi sektoreotan, batez ere lehenengoan.

Hala eta guztiz ere etorkizuna, eskola elebidun berriak direnez bezainbatean, esperantzagarria da, hiru arrazoiok kontutan hartzen baditugu:

1. Gurasoen eskabidea, euskararen irakaste obligatorioari dagokionez bederen, gero eta haundiagoa da.
2. Hurrengo urte hauetan maisu-eskoletatik gero eta irakasle elebidun gehiago irtengo dira. Esate baterako 1979an Gipuzkoako eskola normaletatik bakarrik 150 maisu euskaldun aterako dira.
3. Aurrera doan deszentralizapen administratiboak, ahalmen eta eskubide zabalagoak utziko dizkigu eskola elebidunak antolatzeke bi sektore hauetan.

Bilinguismo dekretuak, euskaldun zona barnean dauden zen-

tru guztietan, euskararen irakaskuntza derrigortua ezartzeko eskubide ematen du eta haur euskaldunak gehiengoa osatzen duten zentruak elebidum bihurtzeko ahalmena ematen du, modu honetan eta epe motzean, ikastolarik gabe dauden herrixka euskaldunetan dagoen hutsunea bete ahal izango delarik.

Dagoeneko Euskal Kontseilu Nagusia guzti hau antolatzen hasia zen Estatuko Inspektzioarekin batera, nahiz eta oraindik eragozpen haundiak dauden plan egoki bat aurrera eramateko, irakasleen izendapena Estatu mailan egiten baita (1979an, alegia). Ondorio gisa, esan dezakegu, hurrengo urteotan sektore bi hauetan, ikastolei txanda hartuz, eskola elebidun berriak sortuko direla.

Taula 5

	Ez				
	<i>Estatala</i>	<i>Estatala</i>	<i>Ikastola</i>	<i>Orotara</i>	<i>%</i>
NAFARROA					
• Eskolaurrea	7.768	7.741	2.247	17.756	12,65
• E.G.B.	41.237	28.224	1.467	70.928	2,07
• B.U.P.	7.176	5.858	30	13.064	0,23
BIZKAIA					
• Eskolaurrea			7.283	36.810	19,79
• E.G.B.			7.355	192.849	3,81
GIPUZKOA					
• Eskolaurrea	12.634	16.648	12.135	41.417	29,30
• E.G.B.	44.756	44.001	17.084	105.841	16,14
• B.U.P.	11.143	8.217	869	20.229	4,30
ARABA					
• Eskolaurrea	4.627	3.616	2.082	10.325	20,16
• E.G.B.	22.083	13.787	1.379	37.249	3,70
Eskolaurrea orotara			23.747	106.308	22,—
E.G.B. Orotara			27.285	406.867	6,7

IKASOLETAKO HAURREN BANAKETA LINGUISTIKOA

Ondoren doazen oharrek garrantzi handia dute ikastolek aukeratu duten politika linguistikoa epaitu nahi bada.

Tamalez, inoiz inkestarik ez da egin ikasoleetako haurren egoera linguistikoa zertan den jakin ahal izateko.

Hala eta guztiz ere, zeharkako indikatore batzuk erabiliaz eta oharpen bidez dakigunez baliaturik, zerbait esan dezakegu.

Indikatiboak hauek dira:

1. Gurasoen jatorria

Euskal Herritik kanpo jaio diren ikasoleetako haurren gurasoen portzentaia besterik ez dut emango.

1976 urtea.

Taula 6

	<i>Araba</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Bizkaia</i>
Aitak	16,5	7,6	10,2	8,1
Amak	17,8	7,2	10,7	8,4

2. Gurasoen euskara maila

Euskaraz ez dakiten gurasoen portzentaia ematen da:

Taula 7

	<i>Araba</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Bizkaia</i>
Aitak	73	24	71	42
Amak	74	23,5	71	46

3. Ikastolen banaketa geografikoa

Hiriburuetan eta historikoki erdaldunak diren Euskal Herriko lurraldetan kokaturik dauden ikasoleetako ikasleen kopurua ematen dugu:

Taula 8

	<i>Ikastolen kopurua (A)</i>	<i>Ikasleen kopurua (B)</i>	<i>(A) -ko ikasleen portzentaia probintziako ikastoletako ikasleriari buruz</i>
Donostia	16	8.765 ²	% 31
Bilbo Aldea + Enkarterria	27	4.810 ¹	% 43
Gasteiz	10	1.367 ²	% 88
Iruñea	12	2.247 ¹	% 73
Orotara	65	17.189	% 43

(1) 1977-78

(2) 1976-77

Nahiz eta zona hauetako haur guztiak erdaldun hutsak ez diren, erdara da gizarte hizkuntza bakarra eta faktore hau determinantea izanen da haurraren hizkuntza nagusia zertzerakoan, familia eta eskolaren ahaleginak gora-behera.

Horretaz gain, euskaldun zonetan ere ikastolara doazen haur erdaldun elebakardunak ugaritzen ari dira.

Ohar hauetaz (eta hamaika gehiago egin daiteke) baliatuz ikastoletako haurren eskolatze haserako tipologia linguistiko bat defini daiteke guti-gora-behera hiru multzo desberdin bereiziz:

Lehen multzoa, haur erdaldun hutsek osatua.

Bigarren multzoa, gaztelania hizkuntza nagusi duten haur elebidunena.

Hirugarren multzoa, haur elebidun orekatu eta euskaldun hutsek osatua.

Gure ustez, lehen estimazioan, ikastolen kopurua hiru multzootan parekoa da.

POLITIKA LINGUISTIKOA

Goian agertu datuen arauera eta konklusio gisa zera esan daiteke: gaur egun, ikastoletako haur gehienek hizkuntza nagu-

sia ez da euskara, erdara baino. Desoreka 1970. urte inguruan sortu zen eta harrez gero nabarmendu besterik ez da egin. Ez da haatik haserako erdua (eskola elebakardunarena) batere aldatu edo egokitu, aitzitik, urteak pasa hala, haserako helburua, euskaraz (baina ez euskaraz bakarrik) irakasteko asmo lauso xamar hura, gogortu besterik ez da egin. Gogortze hau zirkunstantzia historiko oso berezian gertatu da: diktadurarekiko gure Herriaren borroka une gorienean zegoenean. Garai honetan konfiguratu zen ikastolen eredu linguistikoa, eskola euskaldun monolingue bezala, bere barne egocraz eta ingurukoaz beste eginik.

Lehen eta bigarren multzoetako ikasleei dagokienez, William Mackey-ren terminologia erabiliz, hizkuntza bakarreko, irredentista eta aldakuntza azkarreko eskola bezala defini dezakegu ikastolek aukeratu duten erdua.

Eredu hau justifikatzeko zera pentsatu izan ohi da, alegia, haurra bi edo hiru urterekin euskara hutsa erabiliko duen gelan «murgilduz» gero, besterik gabe aski izango zela bigarren hizkuntza (euskara kasu honetan) konturatu gabe beregana zezan eta oztoporik gabe eskolaketa guzia (idazketa eta irakurketa barne) bigarren hizkuntza honetan jarraitzeko gai izanen zela. Uste hau, egiaztatzeko denborarik galdu gabe, printzipio seguru bezala onartua izan da gure artean eta, ondorioz, indiskriminatuki erabilia. Printzipio honen arauera, esate baterako, haurra hiru urtekin eskolan sartzea baino hobeago dateke bi urtekin sartzea, nahiz eta ekonomikoki oso garestia izan horrelako neurri bat. De facto, Gales Herrian eginiko neurketa batetan gure zirkunstantzia berdintsuetan, neurri honi ez zaio eraginik nabaritu.

Labur esan, delako printzipioaren oinarri psikologikoa bigarren hizkuntzak ikasteko haurrak omen duen erraztasunean datza. Erraztasun hau, ordea, ez da uste bezain miragarria, baldintza oso bereziak eta, praktikan betegaitzak, behar baitira haurrak bigarren hizkuntza bat erraz ikasteko. Gure kaletan baldintzok oso nekez bete daitezke.

«L'une des opinions les plus courantes veut que les jeunes enfants apprennent une langue étrangère plus vite et plus facilement que les adolescents ou les adultes. Cette opinion provient du fait qu'on a observé que, *dans certaines conditions*, les jeu-

nes enfants peuvent en effet apprendre une deuxième langue avec une grande facilité. Ce qui est souvent ignoré, c'est que les conditions qui entourent cet apprentissage sont assez particulières, qu'il est assez difficile de les adapter ou de les reproduire dans les écoles et que, même dans ces conditions particulières, ce ne sont pas tous les enfants qui apprennent une seconde langue aussi bien que la langue maternelle (John B. Canol, *L'Enseignement des langues et l'écolier*, H. H. Stern, 65 or.).

Zoritarrez badirudi eskola bidez bakarrik eginiko apendizaiak ez dela hain mirengarria bere ondorioetan. Bestalde, esperantza guzia erraztasun delako horretan ipintzeak, bigarren hizkuntzaren pedagogia espontaneista edo metodologia ingenuo baretara garamatza.

Uste honetan oinarritu dugu euskalduntzearekiko pedagogia, eskola bakarrik aski izanen bailitz haurren aldaketa linguistikoa lortu eta beraren bitartez gizartearen portaera linguistikoa bide-nabar aldatuz joan ahal izateko. Gure esperantzak neurritz gaine-koak izan bide dira.

Erdaldun huts eta erdara nagusi duten haur elebidunekin lortu ditugun ondorioak ez dira egin den esfortzuaren arauera-koak izan. Zortzi edo hamar urtez euskara hutsezko irakaskun-tzan murgildu ondoren, haur horiek erdara dute hizkuntza guz-tiz nagusia, duten euskara maila askotan eginiko esfortzuaren oso behetik gelditzen delarik.

Azken urteotan gure arteko zenbait hasita dago pentsatzen ea ez ote zaigun iritsi orientabidez aldatzeko garaia, lehen bi multzoetako haurrentzat egokien den eskola eredu berri bat zertzeko garaia, alegia. Zehazkiago esan, uste dugu, egun in-darrean dagoen eredu, euskaldun huts, edo elebidun oreka-tuentzat nahiko egokia izan daitekeela. Hala eta guztiz, kasu honetan ere, Bigarren Mailako Irakaskuntzan (11-12 urtetik gora) bi hizkuntzak (erdara eta euskara) irakaskuntzaren hiz-kuntza nagusi bezala erabiltzearen alde gaude.

Dena den, ez da batere egokia lehen eta bigarren multzoko haurrentzat. Haur erdaldun edo elebidun desorekatuentzat, euskararen eta euskarazko irakaskuntza, bi hizkuntzak erabiliko

dituen programa baten barnean kokatu behar da haseratik bere-tik, erdara lehen hizkuntza lez erabiliaz eta euskarari bigarren hizkuntzari dagokion tratamendua emanaz. Euskarari dagokio-nez, eredu honetan eskolaren xede linguistikoa elebitasun ins-trumentalaren lorpena izanen litzateke, xedemuga Lehen Mai-lako ikastaroaren buruan ezarriaz. Oro har, helburu hau baino ausartago bat ez litzateke posible izanen gaurko egoeran, egi-nahalak eginda ere ez baitugu orain ere hori baino gehiago lor-tzen de facto. Posible ez izateaz kanpo, haurraren hezkuntza kontutan harturik, egokia ere ez litzateke.

Bigarren hizkuntzaren pedagogia ahalik eta zehatzen defi-nitzearen premia dugu, honako printzipioak oinarri bezala hartuz.

1. Euskararen aprendizai goiztiarra.
2. Bigarren hizkuntzaren aprendizai lehen hizkuntzaren gara-pen on batetan oinarritzearen garrantzia.
3. Irakurketa eta idazketaren aprendizai hizkuntza nagusian egitearen abantaila.
4. Euskararen erabilpen gero eta usuagoa eskola gai eta ihar-dunaldietan, irakaskuntza formala eta idatziaren aldean ahozko erabilpenari lehentasuna emanaz, batez ere lehen etapan (9-10 urteraino).
5. Eskola liburuak haurraren euskara mailara egokitu beharra.
6. Bigarren hizkuntzaren irakaste metodoak sakondu beharra, edo bestela esan, irakasleak lan zail honetarako bereziki prestatu beharraz ohartzea.

M. L.

**ANÁLISIS CRÍTICO DE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA
DE LAS IKASTOLAS**
ANALYSE CRITIQUE DE LA POLITIQUE LINGUISTIQUE
DES IKASTOLAS

La primera parte del estudio analiza diversos factores que se refieren al crecimiento histórico de las ikastolas, a su distribución geográfica, a la procedencia geográfica de los padres y a su conocimiento del euskara, etc., datos todos ellos de interés a la hora de juzgar la política lingüística aplicada en las ikastolas.

En la segunda parte, el autor propone una tipología lingüística en base a la cual desarrolla unas consideraciones en torno a la política lingüística. La tipología lingüística distingue tres grupos, similares en número: 1) niños únicamente castellanoparlantes; 2) niños bilingües con predominancia castellana; 3) niños bilingües equilibrados y euskaldunes puros.

El modelo actual de enseñanza no se adapta a esta tipología. Sigue en vigor el modelo de los primeros tiempos de la ikastola (la escuela monolingüe) sin tener en cuenta que ya hoy la primera lengua de los niños de las ikastolas es el castellano.

Se ha pensado que bastaba la «inmersión» en la segunda lengua, basándose en la facilidad del niño en su aprendizaje. Esta supuesta facilidad nos ha conducido a una pedagogía espontaneísta y a una metodología ingenua respecto al aprendizaje de la segunda lengua.

La realidad es que los frutos que ha dado este modelo en los niños castellanoparlantes o en aquellos cuya primera lengua es el castellano no están a la altura del esfuerzo realizado. Algunos plantean ya el cambio de orientación, ya que este modelo se considera válido únicamente para el tercer grupo de la tipología.

Para los castellanos puros o para los bilingües desequilibrados el euskara debe de tener el tratamiento de segunda lengua en base a estos principios pedagógicos: 1) el aprendizaje temprano del euskara; 2) importancia de fundamentar la segunda lengua sobre el florecimiento de la primera; 3) ventaja del aprendizaje de la lectura y escritura en la primera lengua; 4) el uso cada vez más frecuente del euskara en las materias escolares, dando prioridad al uso oral sobre el formal y escrito, sobre todo en la primera etapa; 5) la necesidad de adecuar los textos al nivel de euskara de los niños, 6) preparación especializada de los maestros.

La première partie de cette étude analyse différents facteurs qui font référence à la croissance historique des ikastolas, à leur distribution géographique, à la provenance géographique des parents et à leur connaissance du basque, etc., données intéressantes pour pouvoir juger la politique linguistique appliquée dans les ikastolas.

Dans la deuxième partie l'auteur propose une typologie linguistique à partir de laquelle il développe des considérations à propos de la politique linguistique. La typologie linguistique distingue trois groupes, semblables quant au nombre:

- 1) les enfants seulement hispanophones
- 2) les enfants bilingues à prédominance castillane
- 3) les enfants bilingues équilibrés et purs euskalduns.

Le modèle actuel d'enseignement ne s'adapte pas à cette typologie. C'est le modèle des premiers temps de l'ikastola (école monolingue) qui continue à être en vigueur sans tenir compte du fait qu'aujourd'hui la première langue des enfants des ikastolas est le castillan.

On pensait que l'«immersion» dans la seconde langue était suffisante, partant de la «facilité» qu'ont les enfants pour son apprentissage. Cette soi-disant facilité nous a menés à une pédagogie spontanéiste et à une méthodologie ingénue quant à l'apprentissage de la deuxième langue.

Il faut reconnaître que les résultats donnés par ce modèle chez les enfants hispanophones ou chez ceux dont la première langue est le castillan, ne sont pas à la hauteur des efforts fournis. Certains se sont déjà posé le problème du changement d'orientation, vu que ce modèle n'est valable que pour le troisième groupe de la typologie.

Pour les hispanophones purs et pour les bilingues déséquilibrés l'euskara doit recevoir le traitement de seconde langue en partant des principes pédagogiques suivants:

- 1) l'apprentissage précoce de l'euskara
- 2) l'importance de jeter les fondements de la seconde langue sur la floraison de la première
- 3) l'avantage de l'apprentissage de la lecture et de l'écriture dans la première langue
- 4) l'utilisation de plus en plus fréquente de l'euskara dans les matières scolaires, donnant priorité à l'usage oral sur le formel et l'écrit surtout dans une première étape
- 5) la nécessité d'adapter les textes au niveau du basque des enfants
- 6) la préparation spécialisée des instituteurs.